

عنوان مقاله:

شب‌دیز و گلگون، جلوه‌هایی از ایزد مهر و بهرام

محل انتشار:

متن شناسی ادب فارسی، دوره 10، شماره 2 (سال: 1397)

تعداد صفحات اصل مقاله: 15

نویسندگان:

فزونه دوانی - دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایرا

محمد فشارکی - استاد زبان و ادبیات فارسی، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران

محبوبه خراسانی - استادیار زبان و ادبیات فارسی، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران

خلاصه مقاله:

شب‌دیز و گلگون، دو اسب زیبای دربار خسرو پرویز، از دیرباز تاکنون زبانزد بسیاری از تاریخ‌نویسان بوده‌اند؛ به‌ویژه شب‌دیز که برخی منابع، این اسب را از شگفتی‌های دربار خسرو پرویز برشمرده‌اند. آوازه و شکوه این اسب تاریخی آن را به دنیای اسطوره‌ها کشاند؛ به‌گونه‌ای که دست‌مایه بسیاری از آثار ادب فارسی گردید و شاعران بسیاری از آن برای آفرینش آثاری بی‌مانند بهره بردند. نام شب‌دیز در پیوند با شب و سپاهی است؛ به همین سبب درون‌مایه‌ای زیبا برای پرواز خیال شاعر در آسمان شب بوده است؛ البته خیال شاعر تنها به آسمان شب محدود نمی‌شد و آسمان روز نیز با همراهی گلگون در چیره او بود. نظامی از جمله شاعران توانمندی است که در این زمینه به زیباترین شکل، روایت این دو اسب زیبا را در قالبی از اسطوره - غنا به تصویر کشیده است. داستان نمادین تولد شب‌دیز یادآور زایش میترا از سنگ است؛ همچنین نشان‌دهنده پردازشی نو از اسطوره‌های کهنی است که بی‌تردید از باورهای آیینی گذشته در ترسیم روز و شب به‌صورت اسب سرچشمه گرفته است؛ گمان می‌رود نظامی شب‌دیز و گلگون را یادآور دو ایزد مهر و بهرام و نماد روز و شب قرار داده است. گلگون، نماد روز و روشنایی و نقش‌آفرین و تجلی‌گر ایزد بهرام است؛ همتای او شب‌دیز نیز یکه‌تاز آسمان شب و نمادی از میترا، ایزد شب، است؛ گویی این دو مانند دو وجه یک گوی، مفهومی از زمان را در هاله‌ای از نمادها و تشبیهات بیان می‌کنند. جادوی کلام نظامی با حفظ چارچوب تاریخی و ساختار روایتی داستان، این دو اسب را به باورها و آیین‌ها و اسطوره‌های کهن گره می‌زند تا نام آن دو برای همیشه در ادب فارسی بدرخشد.

کلمات کلیدی:

مهر، بهرام، آناهیتا، شب‌دیز، گلگون، روز و شب

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1182966>

